

105
 JELENA MATIĆ
 Filološki fakultet u Beogradu

PROMENE I IZAZOVI U NASTAVI SAVREMENOG ENGLESKOG JEZIKA I

Sa razvojem komunikativne metodologije dolazi i do razvoja novog pristupa u učenju stranih jezika, a to je primena integriranih veština. Ovaj pristup podrazumeva da se četiri jezičke veštine: razumevanje govora, govorenje, čitanje i pisanje, ne izučavaju više izolovano, kao posebne pedagoške jedinice, već integrisano, što je mnogo bliže realnoj jezičkoj komunikaciji. Jedan od ciljeva ovog pristupa jeste da se studenti osposobe da koriste strani jezik u svakodnevnim životnim situacijama.

Na Katedri za anglistiku na Filološkom fakultetu u Beogradu od akademske 2001/2002. godine primenjuju se integrisane veštine u radu sa studentima prve godine.

U julu i septembru 2001. godine upisano je ukupno 220 studenata na grupu za engleski jezik i književnost. Pre početka nastave, polovinom oktobra, održan je klasifikacioni test (placement test) za ove studente kako bi bili raspoređeni u grupe homogene po znanju. Maksimalan broj poena koji se mogao dobiti na testu bio je 100. Najmanji broj studenata je imao od 90 do 100 poena, i od 60 do 70 poena. Najveći broj studenata je imao zbir poena od 70 do 90. Studenti su prema rezultatima ovog testa bili raspoređeni u šest grupa. Vodilo se računa da grupe budu približno jednake veličine. U najboljoj grupi imali smo 38 studenata, a u grupi koja je imala najslabiji rezultat 45 studenata. U ostalim grupama bilo ih je od 37 do 45. U tom slučaju računica iznosi više od 220 studenata; tačnije, iznosi 243. Ovde je uključen i jedan broj studenata ponovaca koji nisu položili Savremeni engleski jezik I i želeli su da ga slušaju po novom programu, što im je omogućeno.

Pohadanje nastave

Studentima je bilo rečeno da su lektorske vežbe obavezne. Na početku svakog časa studenti su bili prozivani, tako da postoji tačna evidencija o pohadjanju nastave. Naravno, u svakoj grupi je bilo po nekoliko studenata koji se nisu pojavili tokom cele školske godine, iako su položili prijemni ispit na Fakultetu, te se upisali na

Gruppu za engleski jezik i književnost. Takvih je najviše bilo u grupama koje su bile slabije po znanju.

Plan i program

Svi studenti su radili po istom planu i programu, s tim što su bolji studenti, kada završe osnovni program, imali mogućnosti da rade i neke dodatne zadatke. S druge strane, studenti sa manje znanja su, kada se javi potreba za tim, radili dopunska vežbanja kako bi što bolje ovladali određenim veštinama.

Poučeni iskustvom iz prethodnih generacija, ove godine smo program modifikovali i prilagodili modernoj generaciji studenata. Isto tako, svesni smo činjenice da je ta generacija završavala srednju školu pod težim uslovima nego generacije pre desetak godina. Imajući sve ovo u vidu, tim koji se sastojao od profesora i lektora napravio je na osnovu novih metodoloških saznanja plan za primenu integrisanih veština, i taj plan je sproveden u delo.

Razvijanje jezičkih veština

Vodilo se računa o tome da se istovremeno izgrađuju sve četiri veštine: razumevanje govora, pričanje, čitanje i pisanje.

Razumevanje govora

Po prvi put ove školske godine uvedeno je slušanje audio kasete na lektorskim vežbanjima. Studenti saslušaju odlomak koji izgovara izvorni govornik engleskog jezika. Odlomak traje od 5 do 8 minuta i služi kao uvod u konverzaciju o određenoj temi ili pak kao uvod u razvijanje veštine pisanja. Studenti su bili veoma zadovoljni što su svakog drugog ili trećeg časa mogli da čuju izvorne govornike engleskog jezika, različitog uzrasta, obrazovanja, društvenog statusa. Ovde bi mogla da se istakne jedna od prednosti ovog pristupa, a to je da su studenti izloženi autentičnom jeziku.

Govorenje

Kada je reč o razvijanju veštine govorenja, i tu postoje novine u odnosu na dosadašnji način rada na Fakultetu. Od ove školske godine uveden je rad u paru ili u grupi. Ovo se pokazalo kao veoma korisno, jer su svi studenti imali mogućnost da pričaju na času više od jednog minuta, što je bio dosadašnji prosek. Studentima se izuzetno dopalo da vežbaju pričanje u paru ili u grupi. Tada su i oni najstidljiviji mogli da dođu do izražaja. S obzirom da su razgovarali sa svojim vršnjacima i svojim prijateljima, studenti su bili opušteni, nisu se plašili da pričaju, čak su i ispravljali sagovornika ako pogreši. U početku, nenaviknuti na ovakav način rada, nisu uvek razgovarali na engleskom jeziku. Medjutim, već posle dva-tri časa na kojima je vežbano pričanje u paru ili grupi, shvatili su kolika je to prednost u odnosu na predašnji sistem. Za vreme trajanja ove vežbe, čiji je cilj usvajanje engleskog jezika, nastavnik ide od jedne do druge grupe ili para, osluškuje razgovor i beleži greške koje su zajedničke za sve studente. Na kraju vežbe nastavnik prodiskutuje te greške pred celim razredom.

Čitanje

Kad je u pitanju razvijanje veštine čitanja, studenti su vežbali čitanje radi razumevanja celine (skimming) i čitanje radi pronalaženja određenog podatka

(scanning). Lekcije se nisu uvek naglas čitale, tako da je vežbano i čitanje radi smisla (meaningful reading). Pokazalo se da studenti bolje zapamte tekst kada čitaju u sebi. S druge strane, dosta lekcija je pročitano naglas da bi se vežbao izgovor i intonacija, odnosno da bi nastavnik video gde studenti greše i skrenuo im pažnju na to.

Pisanje

U toku školske godine studenti su razvijali i veštinu pisanja na engleskom jeziku. Počeli smo od nivoa rečenice i najjednostavnijeg zadatka: spojiti određene rečenice koordinativnim veznicima (*but, and, or...*) ili korelativnim veznicima (*neither... nor, either...or, both...and, not only...but also*). Sledeći korak je bio pisanje paragrafa. Studente smo upoznali sa osnovnim principima pisanja paragrafa. Na ovom nivou vežbali smo i priloške izraze ko što su *adverbs of addition, cause (reason) and result, comparing and contrasting, organization, time...* Korak koji je usledio posle ovog bio je pisanje eseja od stotinak reči.

Materijali za lektorske vežbe

Studenti nisu imali udžbenik za ove lektorske časove. Materijal za naredni čas ostavljan je u fotokopirnici na fakultetu kako bi studenti mogli da ga umnože i na taj način bili spremni za čas. U prvom semestru tekstovi za obradu leksike, kao i gramatička vežbanja bila su na nivou kembričkog ispita *First Certificate in English*. Međutim, u drugom semestru, prešli smo na viši nivo (advanced level). Lekcije za obradu leksike uzimane su iz raznih udžbenika koji odgovaraju već pomenutim nivoima. Teme lekcija su pripadale različitim oblastima, kako bi studentima bilo zanimljivo i kako bi proširili vokabular vezan za te oblasti. Tako su u prvom semestru obrađene sledeće teme: učenje stranih jezika (*learning foreign languages*), obrazovanje (*education*), zabava (*entertainment*), film i televizija (*film and TV*), sport (*sports*), a u drugom semestru: red i zakon (*law and order*), porodični odnosi (*family relations*)...

Udžbenici

Osim ovih materijala za časove, studenti su imali i sledeće osnovne udžbenike:

1. McCarthy, Michael and O'Dell, Felicity: *English Vocabulary in Use: Upper-Intermediate and Advanced*. - Cambridge: CUP, 1994.
2. Wellman, Guy: *The Heinemann ELT English Wordbuilder*. - Oxford: Macmillan Publishers Limited, 1998.
3. Loughheed, Lin: *The Great Preposition Mystery*. - Washington: English Teaching Division, Bureau of Educational and Cultural Affairs, United States Information Agency, 1988.
4. Flower, John: *Phrasal Verb Organiser: with Mini-Dictionary*. - Hove: Language Teaching Publications, 1997.
5. Vince, Michael: *Advanced Language Practice: with Key*. - Oxford: Macmillan Heinemann, 1998.

Studenti su imali zadatak da sami prelaze lekcije iz ovih udžbenika, ali po uputstvima koja su dobijali od nastavnika. **Šest časova nedeljno je veoma malo da bi se spremio ispit Savremeni engleski jezik I.** Zato je studentima rečeno da moraju da rade sami i to svakodnevno po **četiri sata**.

100

Časovi konverzacije

Studenti su na časovima konverzacije sa lektorom koji je izvorni govornik engleskog jezika (Jonathan Pendlebury) obrađivali dve knjige: *The Secret Diary of Adrian Mole*, autora Sue Townsend u prvom semestru i *To Kill a Mocking-Bird*, autora Harper Lee u drugom semestru.

Časovi prevoda

Na časovim prevoda koje je držala lektor Nataša Šofranac u prvom semestru, a lektor Mirjana Popović u drugom semestru, studenti su prevodili priče sa engleskog jezika na srpski. U pitanju je osam priča koje ukupno imaju 110 strana. Autori su engleski pisci XX veka.

Ocenjivanje

Ono po čemu se još ovakav način rada razlikuje od prethodnog jeste i ocenjivanje znanja studenata. Studenti su radili pet kolokvijalnih testova u toku školske godine: dva u prvom i tri u drugom semestru. Svi ovi testovi radeni su u ispitnoj atmosferi, odnosno u amfiteatru, sa odgovarajućim brojem dežurnih nastavnika. Studentima je bilo rečeno šta će se testirati i zato je trebalo da oni sami predju određena poglavlja iz udžbenika za samostalan rad. Na svih pet testova proveravali smo znanje iz gramatike i leksike. Na dva testa, osim gramatike i leksike, studenti su radili i prevod teksta, a opet na druga dva, osim gramatike i leksike, pisali su esej. Diktat su vežbali na časovima konverzacije. Na tim časovima uradili su po pet kontrolnih diktata.

Kako su studenti dobili konačnu ocenu sa pismenog ispita? Ta ocena se sastoji iz 4 dela:

1. iz prosečne ocene **diktata**
2. iz prosečne ocene **prevoda**
3. iz prosečne ocene **gramatičkog i leksičkog testa**
4. iz prosečne ocene **eseja**

S obzirom na to da su gramatički i leksički test, dve celine koje su uvek testirane zajedno, rešeno je da taj deo testa nosi 40 procenata od ukupne ocene, a svi ostali delovi po 20 procenata. Na ovaj način konačna ocena se mogla lako izračunati. Sabrali bismo prosečne ocene sva četiri dela, s tim što bismo ocenu sa testa gramatike i leksike udvostručili i sve to podelili sa pet. Da bi konačna ocena bila realna, prosečna ocena pojedinačnih delova davana je u decimalama.

U ovom eksperimentu, studenti su dobijali i ocene ispod 5. Tako bi, recimo, neko dobio ocenu 4, a sledeći put 5. Na taj način se vidi da student napreduje i više je motivisan da i dalje radi nego kada bi video da stalno dobija ocenu 5.

Rezultati

Rezultati dobijeni na kraju školske godine u velikoj meri se poklapaju sa rezultatima testa koji su studenti radili na početku školske godine. Studenti iz grupe E su imali najbolje rezultate na klasifikacionom testu (placement test) i isto tako najbolje ocene na testovima u toku školske godine, te je prosečna ocena ove grupe bolja od svih ostalih. Studenti iz grupe C imali su najslabiji rezultat na klasifikacionom testu, a takođe i na kraju školske godine. Uspeh ostalih grupa se može videti u tabelama 3 i 4.

Elementi konačne ocene sa pismenog ispita

Da se još jednom osvrnemo na elemente od kojih se sastoji konačna ocena sa pismenog.

a) Diktat. Radeno je pet diktata u toku školske godine, ali za prosek su uzeta četiri najbolja. Diktirani su nepoznati tekstovi, ali leksika nije prevazilazila okvir priča za prevod.

b) Prevod. Studenti su preveli tri teksta od stotinak reči: dva na kolokvijumu i jedan na času. Za prosečnu ocenu uzeta su dva najbolja prevoda. Tekstovi koji su se prevodili nisu bili obrađivani na času.

c) Esej. Svaki student je trebalo da napiše tri eseja: dva na kolokvijumu, a jedan kod kuće. Za prosečnu ocenu uzeta su dva najbolja rada. Radeno je još dva eseja na času, ali oni nisu ušli u obzir za ocenu, jer ih nije ocenjivao nastavnik, već studenti među sobom. Ti eseji radeni su kao vežba. Od ona tri eseja koja su ušla u obzir za prosečnu ocenu dva su bila deskriptivna, a jedan narativni. Teme su bile vezane za ekstenzivnu lekturu tj. knjige *To Kill a Mocking-Bird* i *The Secret Diary of Adrian Mole*.

d) Gramatika i leksika. Radeno je pet testova i to u amfiteatru radi postizanja ispitnih uslova. Za prosečnu ocenu uzeta su četiri najbolja. Student je morao da ima najmanje tri testa sa ocenom 6 ili iznad 6 da bi se prosečna ocena uzela u obzir. Na primer, bilo je studenata koji su imali tri nepoložena testa, znači ocene 5, jednu ocenu 8 i jednu ocenu 6. Prosek četiri najbolje ocene ovih studenata jeste 6, međjutim, to onda ne bi bilo realno ocenjeno znanje.

Oni studenti koji nisu bili zadovoljni ocenom sa određenog dela ispita (a takvih nije bilo) ili koji nisu dobili ocenu 6 (a takvih je bilo 74) imali su mogućnost da ponovo polažu taj deo pismenog ispita u redovnom junskom ispitnom roku. Ko je bio zadovoljan konačnom prosečnom ocenom sa pismenog ispita, nije polagao pismeni ispit u junu, već samo usmeni. Takvih studenata je bilo 169.

Usmeni ispit

Na usmenom ispitu student odgovara na dva pitanja. Prvo pitanje je iz ekstenzivne lektire koja je obrađivana u toku godine. To su knjige *The Secret Diary of Adrian Mole* i *To Kill a Mocking-Bird*. Drugo pitanje je iz priča koje su obrađivane na časovima prevoda. Student pročita zadati odlomak iz priče, zatim odgovori na pitanja koja mu nastavnik postavi, a tiču se likova iz priče ili same radnje priče. I na kraju se prelazi na gramatičko-leksičku analizu zadatog odlomka.

Rekapitulacija

Zaključno sa oktobarskim ispitnim rokom, pismeni ispit je položilo ukupno 204 studenta, dok njih 39 nije uspelo da dobije pozitivnu ocenu. Usmeni ispit je položilo ukupno 199 studenata. Prosečna ocena cele generacije je 8,60, ako uzmemo u obzir samo pozitivne ocene. Ukoliko u prosečnu ocenu uključimo i studente koji nisu položili ispit, prosečna ocena cele generacije je 7,93.

Možda će biti preglednije i jasnije ako ove podatke izložimo u obliku tabele.

Ukupan broj studenata u školskoj 2001/2002. godini	Broj studenata koji su pismeni ispit položili na testovima u toku školske 2001/2002. godine	Broj studenata koji su pismeni ispit položili u junu 2002.	Broj studenata koji su pismeni ispit položili u septembru 2002.	Broj studenata koji su pismeni ispit položili u oktobru 2002.
243	169	24	3	8

TABELA 1. REZULTATI STUDENATA SA PISMENOG DELA ISPITA U ŠKOLSKOJ 2001/2002. GODINI

Ukupan broj studenata u školskoj 2001/2002. godini	Broj studenata koji su usmeni ispit položili u junu 2002.	Broj studenata koji su usmeni ispit položili u septembru 2002.	Broj studenata koji su usmeni ispit položili u oktobru 2002.
243	171*	16	12

TABELA 2. REZULTATI STUDENATA SA USMENOG ISPITA U ŠKOLSKOJ 2001/2002. GODINI

Grupa	Ukupan broj studenata u grupi	Broj studenata koji je položio pismeni	Prosečna ocena grupe
E	38	38	8,97
D	37	37	8,56
F	37	36	8,27
A	41	36	8,02
B	45	41	7,70
C	45	18	7,70

TABELA 3. PROSEČNE OCENE SA PISMENOG DELA ISPITA

...

*usmeni ispit u junu 2002. godine mogli su da polažu studenti koji su pismeni ispit položili na testovima u toku školske 2001/2002. godine (169 studenata) i studenti koji su pismeni ispit položili u junu 2002. godine (24 studenta)

Grupa	Ukupan broj studenata u grupi	Broj studenata koji je položio ceo ispit (pismeni i usmeni)	Prosečna ocena grupe
E	38	35	9,65
D	37	37	9,02
F	37	36	8,66
A	41	36	8,30
B	45	38	7,84
C	45	17	7,64

TABELA 4. KONAČNA PROSEČNA OCENA

Anketa sprovedena među studentima pokazuje da su zadovoljni ovakvim sistemom. Zadovoljni su i nastavnici koji su učestvovali u sprovođenju eksperimenta, a to su lektori Jonathan Pendlebury, Nataša Šofranac, Mirjana Popović, Ivana Čorbić i Jelena Matić. S obzirom da je ovo bila prva godina kako se radi na ovakav način, bilo je verovatno i nekih propusta. Trudićemo se da to ispravimo i ovaj sistem usavršimo u sledećoj školskoj godini.

Zaključak

Primena integrisanih veština ima mnogo prednosti u odnosu na izučavanje jezičkih veština posebno. Prva i najvažnija prednost jeste da su studenti izloženi autentičnom jeziku i da shodno tome reaguju prirodno u datoj jezičkoj situaciji. Studenti dobijaju pravu sliku o bogatstvu i složenosti engleskog jezika tek kada ga upotrebljavaju. Drugo, ovaj pristup ističe da engleski nije samo cilj akademskog interesovanja, niti samo ključ da bi se položio ispit, već postaje i sredstvo za komunikaciju. Treće, ovaj pristup omogućava nastavnicima da istovremeno prate napredak više veština kod studenata. Na ovaj način nastavnik može da vidi u kojim veštinama je student dobar, a isto tako i da mu skrene pažnju na veštine koje bi trebalo više da vežba. I na kraju, ali ne i najmanje važno, primena integrisanih veština dovodi do veće motivisanosti studenata za učenjem.

Osnovu ovog eksperimenta čini teorija Noama Čomskog (Noam Chomsky) da je učenje jezika urodjeno (innatist theory). Ovu ideju je dalje razradio Stiven Krešen (**Stephen Krashen**) u teoriji kreativne konstrukcije (**creative construction theory**). U knjizi *Principles and Practice in Second Lanuage Acquisition* Krešen govori o pet centralnih hipoteza koje čine ovu teoriju.